

*Голові разової спеціалізованої вченої
ради PhD 10553
Національного університету
«Одеська політехніка»
доктору наук з державного управління,
професору Миколайчуку М. М.*

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

Зварича Романа Євгеновича

на дисертаційну роботу

Усенко Інни Олександрівни

на тему «Чорноморський регіон як важливий об'єкт політики рибальства України: досвід Європейського Союзу», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» для присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Тема дисертаційної роботи Усенко Інни Олександрівни «Чорноморський регіон як важливий об'єкт політики рибальства України: досвід Європейського Союзу» є актуальною, як у загальнонаціональному, так і в регіональному, міждержавному та галузевому вимірах. У контексті зростаючих екологічних викликів, глобального виснаження біоресурсів, а також необхідності імплементації європейських стандартів врядування у сфері природокористування, проблема ефективного управління рибними ресурсами набуває особливої ваги. Чорне море є стратегічним природним та геополітичним ресурсом для України, що має не лише природоохоронне, а й економічне, продовольче, соціальне, безпекове значення. Його використання потребує зваженої державної політики, яка б ґрунтувалася на принципах сталого розвитку, публічного управління та міжнародної координації. Актуальність обраної тематики також посилюється низкою об'єктивних обставин:

– поглиблення інтеграційних процесів між Україною та Європейським Союзом (ЄС), зокрема реалізація Угоди про асоціацію, яка містить низку зобов'язань у сфері охорони та використання морських ресурсів;

– необхідність адаптації української системи публічного управління до європейських практик, включаючи реформу державного управління, децентралізацію та підвищення інституційної спроможності центральних і місцевих органів влади;

– зростання потреби в збалансованому розвитку прибережних територій, де рибальство становить вагому частину локальних економік;

– посилення екологічних загроз, включаючи незаконний вилов, забруднення водного середовища та зміну клімату, які вимагають ефективного управлінського реагування.

Особливої значущості набуває звернення до досвіду Європейського Союзу, як прикладу сформованої Спільної політики Європейського Союзу у секторі рибальства, що базується на довгостроковому плануванні, сталому використанні ресурсів, науковій обґрунтованості рішень та широкому залученні зацікавлених сторін. У цьому контексті вивчення й адаптація зазначеного досвіду для України є надзвичайно своєчасними. З погляду галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», тема дисертаційної роботи безпосередньо пов'язана з проблемами формування, реалізації, моніторингу та оцінки державної політики у сфері використання природних ресурсів. Робота також резонує з напрямками наукових досліджень, що визначені в межах державних програм реформування системи управління природними ресурсами, зокрема Концепції розвитку управління водними ресурсами України та Стратегії морської екологічної політики. Зазначене дозволяє стверджувати, що дисертаційне дослідження має не лише науково-теоретичне, а й прикладне значення, спрямоване на удосконалення механізмів публічного адміністрування у сфері рибальства в Чорноморському регіоні. Одержані результати можуть бути використані в процесі розробки нормативно-правових актів, державних і регіональних програм, а також у практиці органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та профільних державних агентств.

Структура дисертаційної роботи та зміст її основних положень

Робота логічно структурована, включає вступ, три розділи основного змісту, висновки, список використаних джерел та додатки. У першому розділі подано теоретико-методологічні засади політики рибальства та управління морськими ресурсами, здійснено аналіз сучасного стану проблеми. Другий розділ присвячено аналізу стану політики рибальства в Чорноморському регіоні України, визначено її ключові виклики та проблеми. Третій розділ містить практичні рекомендації щодо адаптації європейського досвіду до українських реалій, із акцентом на інституційну реформу, управлінську модернізацію та впровадження принципів сталого розвитку. Зміст розділів послідовно розкриває наукову ідею дисертації та дає змогу оцінити рівень глибини аналізу, комплексності та аргументованості авторських підходів.

Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертації

Дисертаційна робота Усенко І. О. містить нові наукові ідеї та підходи, які раніше не отримували належного висвітлення в українській науці з публічного управління. Основна новизна полягає в тому, що авторка вперше розглянула Чорноморський регіон як окремий і важливий об'єкт державної політики у сфері рибальства, з урахуванням практик Європейського Союзу. У роботі запропоновано новий підхід до розуміння ролі держави в управлінні морськими біоресурсами, де увага приділяється не лише природоохоронному аспекту, а й

організаційним та управлінським процесам на різних рівнях – від центрального до місцевого. До основних наукових результатів можна віднести:

- уточнення і доповнення термінів і понять, які використовуються у сфері управління морськими ресурсами;
- узагальнення досвіду ЄС щодо рибної політики з акцентом на його практичне використання в Україні;
- визначення основних труднощів, що можуть виникати під час впровадження європейських практик в українських реаліях;
- аналіз можливостей для участі місцевого самоврядування у сфері управління водними біоресурсами, що є важливим з огляду на децентралізацію.

Окрему цінність становлять авторські пропозиції щодо розвитку співпраці в межах Чорноморського регіону, особливо в частині міжнародних ініціатив, програм і проєктів. Таким чином, дисертація не лише доповнює існуючі наукові знання, але й може стати основою для прийняття ефективніших управлінських рішень у сфері рибальства та природокористування.

Повнота викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих наукових працях

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено в 15 публікаціях, серед яких – три статті опубліковано у наукових фахових виданнях України категорії Б, одна – у періодичному виданні іноземної держави (Чехія), 11 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних заходах. Це свідчить про належну апробацію результатів дослідження, відповідність сучасним академічним стандартам і відкритість до наукової дискусії.

Відповідність теми дисертації профілю спеціальності

Тематика дослідження повністю відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», оскільки у фокусі перебуває розробка та удосконалення механізмів державної політики і управління у важливій галузі природокористування. Автор комплексно застосовує інструменти публічного адміністрування, політичного аналізу, інституційної теорії та європейських практик.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Наукові результати дисертаційної роботи отримано автором особисто. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано тільки ті ідеї і положення, які отримані автором особисто. Порушень академічної доброчесності у дисертаційній роботі Усенко І. О. не виявлено. Дисертація містить посилання на відповідні джерела інформації, надана достовірна інформація про використані методи та результати проведеного дослідження, дотримані норми законодавства про авторське право та суміжні права. А це, відповідно, дозволяє зробити висновок про дотримання автором дисертаційної роботи вимог і правил академічної доброчесності. Дисертаційна робота пройшла успішну перевірку на наявність текстових запозичень за допомогою інтернет-сервісу StrikePlagiarism.

Зауваження до дисертаційної роботи та дискусійні положення

Представлена дисертаційна робота виконана на достатньо високому науковому рівні, проте є деякі зауваження, що мають дискусійний характер та можуть потребувати додаткового теоретичного обґрунтування та пояснення.

1) Дисертація викликає щире зацікавлення завдяки актуальності обраної тематики, міждисциплінарному підходу та прагненню до комплексного аналізу. Водночас, з огляду на масштабність порушених питань, одночасний розгляд Чорноморського регіону та проблематики рибальства ускладнює чіткість і фокус дослідження. Доцільно було б зосередитись на регіональному аспекті, або на галузевих питаннях рибальства для забезпечення більш системного та глибокого аналізу.

2) Попри ґрунтовне висвітлення інституційної структури управління рибальством, у роботі дещо обмежено розкрито питання щодо управлінських повноважень та спроможності органів публічної влади реалізовувати відповідну політику в Чорноморському регіоні. Доцільно було б доповнити емпіричний аналіз оцінкою ефективності впровадження державної політики з урахуванням таких критеріїв, як результативність, прозорість та підзвітність органів виконавчої влади.

3) Здобувачка вдало здійснила системний аналіз досвіду Європейського Союзу в сфері політики рибальства, проте розділ, присвячений його адаптації до українських реалій, варто було б зробити розширеним. Доцільно було б детальніше окреслити потенційні виклики й обмеження, що можуть виникати у процесі імплементації європейських підходів. Такий підхід дозволив би повніше відобразити складність трансформаційних процесів у сфері публічного управління та посилив прикладне значення дослідження.

4) Питання участі громадськості в управлінні рибними ресурсами Чорноморського регіону окреслено комплексно проте поверхнево, без детального розкриття механізмів реалізації принципів відкритості та залучення зацікавлених сторін. Враховуючи важливість дотримання принципів належного врядування, варто було б приділити більше уваги інструментам електронного врядування, процедурі громадських слухань та функціям дорадчих органів при державних структурах.

5) Авторка запропонувала систему рекомендацій щодо вдосконалення державної політики рибальства, проте їх практична імплементація в систему стратегічного управління на рівні держави залишилась недостатньо деталізованою. Варто було б конкретизувати управлінські інструменти, зокрема ті, що базуються на підходах стратегічного аналізу, управління ризиками, моніторингу та оцінювання державної політики.

Загалом, наведені зауваження мають конструктивний характер і не знижують наукової та прикладної цінності дисертаційної роботи. Вони вказують на потенціал для подальших досліджень у галузі публічного управління, щодо сталого використання природних ресурсів з урахуванням інтеграційних викликів та внутрішньодержавних реформ.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Усенко І. О. на тему «Чорноморський регіон як важливий об'єкт політики рибальства України: досвід Європейського Союзу» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке відповідає сучасним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Актуальність теми обумовлена необхідністю пошуку ефективних управлінських рішень у сфері сталого використання водних біоресурсів Чорного моря в умовах євроінтеграційного курсу України та триваючої адміністративно-територіальної реформи. Обґрунтоване звернення до досвіду Європейського Союзу надає роботі вагомому прикладного значення, а критичний підхід до аналізу національної управлінської моделі свідчить про високий рівень усвідомлення дослідницею особливостей публічного управління в українських реаліях.

Робота вирізняється науковою новизною, зокрема в частині виокремлення особливостей адаптації європейських підходів до політики рибальства в умовах української адміністративної системи, а також запропонованих авторкою напрямів удосконалення управлінських механізмів на національному і регіональному рівнях. Теоретичні положення, висновки і практичні рекомендації дисертації мають як наукову, так і практико-орієнтовану цінність, що дає підстави вважати роботу вагомим внеском у розвиток науки публічного управління та адміністрування. Наукові результати оприлюднені в низці публікацій у фахових виданнях, що засвідчує належний рівень апробації отриманих положень.

За своїм змістом та фаховим спрямуванням кваліфікаційна робота відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 29 «Публічне управління та адміністрування», а за якістю та рівнем теоретичних і практичних розробок – рівню дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

В цілому, дисертація Усенко Інни Олександрівни на тему «Чорноморський регіон як важливий об'єкт політики рибальства України: досвід Європейського Союзу», за змістом, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю наукових положень та рекомендацій відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Усенко Інна Олександрівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

**доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри
міжнародних економічних
відносин Західноукраїнського
національного університету**

Роман ЗВАРИЧ